

Використання методів порівняльної зоопсихології для оцінювання придатності цуценят до каністерапії

О. М. Беляєва¹, С. О. Костенко²

shamhorter@gmail.com

¹Шепетівський міський ЦЕНТУМ,
м. Шепетівка, Хмельницька область, Україна

²Національний університет біоресурсів та природокористування України,
м. Київ, Україна

Як самостійний метод лікування, анімалотерапія отримала свій розвиток з другої половини ХХ ст., коли в дослідженні взаємодії людини і тварин стали застосовувати наукові методи (Baker D. B., 2011). З того часу були напрацьовані підходи до селекції тварин на придатність до каністерапії. На початку 1960-х рр. дитячий психіатр Б. Левінсон (США) почав використовувати свою собаку у терапевтичних цілях і ввів термін «Собака-терапевт» (*co-therapist*). Першим виданням стала книга *Pet-Oriented Child Psychotherapy*, яка вийшла у 1969 р., де було показано, що характер і виховання собак має провідне значення для їх використання у каністерапії. Розмір тварини має додатковий психотерапевтичний ефект, оскільки за використання тварин різного розміру зникає страх перед собаками. Заняття починаються зі спілкування спочатку з дрібними (декоративними) породами, потім пропонують тварин більшого розміру, ключовим моментом є пошук та підтримання взаєморозуміння між людиною і твариною. Основним критерієм підбору собак для роботи у каністерапії є їхня лояльність до довколишніх, якими можуть бути незнайомі для собаки люди, зокрема й хворі (Todd Z., 2016). Цільова група пацієнтів може потребувати собак певного фенотипу. Наприклад, для дітей з девіантною поведінкою, окремими відхиленнями у психічному розвитку, які мають обмежені можливості, часто використовують великих пухнастих собак — самоїдів, пуделів, коллі. Людям з обмеженнями руху допомагають лабрадори, голден-ретривери, ердель-тер'єри, а пацієнтам з післятравматичними синдромами — маленькі рухливі собачки з доброю вдачею. Але ж для відбору собак для роботи каністерапевтами використали їх реакцію на людей та соціальну адаптивність.

Для первинного аналізу тварин використовували *спостереження* для маленьких цуценят (під час споглядання та кількох нескладних точок впливу визначається первинна реакція на втручання). Для оцінки психічного та розумового розвитку цуценят використовували *метод «лабіринту»* (з метою вивчення здатності до навчання, просторової орієнтації, пам'яті, перенесення навичок); *метод вироблення умовних рефлексів* (формування асоціативного зв'язку між індіферентним стимулом і стимулом-підкріпленням (для оцінки здатності до навчання)).

Під час первинного тестування, виховання та подальшого навчання в собак формуються «психічні образи», процеси відображення, що формуються в узагальненому вигляді в результаті накопичення індивідуального досвіду (Lloyd JKF, 2004). Актуалізація (хоча б часткова) цього досвіду відбувається не тільки в уже знайомих, а й у нових, незнайомих ситуаціях, в яких, однак, присутні елементи ситуацій, в яких ці образи формувалися. У цьому і полягає біологічно-адаптивне узагальнення психічних образів. Саме цей момент враховується та використовується під час виховання та підготовки спеціалізованих собак. Формування негативних «психічних образів» нівелює природні здібності собак та перешкоджає їх подальшій роботі.

Тестування дають змогу оцінити потенціал собак. Перший раз тестують цуценят у віці від 3–7 днів до 4 міс. Вже під час первинного підбору кандидатів для роботи слід визначити їхню слухняність, контактність, доброзичливість і концентрацію уваги. Первинне тестування дає змогу побачити перспективи цуценяти як службового собаки, компаньона або терапевта. Зайва нав'язливість не вітається. Гра повинна підтримуватися тільки після пропозиції з боку людини та закінчуватись, як тільки людина відійшла. Кращий майбутній кандидат до каністерапії залюбки прийме правила гри і підтримає їх.